

Հոգին չարունակուեցաւ ընդհուպ մինչեւ մեր ծնողները, յղմէհետէ ակառ զգալիօրէն նուազիւ եւ գրեթէ անհասնայ:

Արեւմտեան այս հեռաւոր ավերտն վրայ, տեղական պայմաններէն ելլելով, եւ նամանաւանդ, բնիկ կամ տեղացի ժողովուրդին մշակոյթը գերազնահատելով եւ մենք զմեզ ստորակայութեան բարոյցիցէն տառապեցնելով, կամաւորապէս փուլ բերած ու խորտակած ենք մեր ճշմարիտ ու հարազատ ինքնութեան պատկերներն ու պարիսպները, եւ Հովին տուած մեր ճակատագիրը կ'ուղղուինք դէպի բացարձակ անորոշութիւն ու միգուցէ նոյնիսկ անդարձ կորուստ: Մեր տեղատուութիւնը հետզհետէ կը դառնայ աներկբայ, անվիճելի ու տոյգ: Այս կատաղիօրէն ծաւալող վայրը նիթացը, ցաօք պոփ, դարձած է համընդհանուր երեւոյթ: Մեր անտարբեր աչքերուն առջեւ, մէկ առ մէկ կ'իյնան մեր հաւատքի միջնաբերդի քաջարի թիկնապահները, հաւատարիմ եւ ուխտեալ մարտիկները, որոնք դարբերով, արթուն մտօք, աղի արցունքով ու պատուական արիւնով պաշտպանած էին իրենց անարդի ամրոցը, կրթութեան օճախը, եւ բարձր պահած էին իրենց ազգային հաւատամքը, դրօշը, նկարագիրը, աւանդական պատկանելիութիւնը: Նահանջը որ կը կատարուէր, տեղի կ'ունենար գիտակցութեամբ ու անգիտակցութեամբ: Ոմանք յօժարութեամբ ու անտարբերութեամբ կ'անջատուէին մայր երակէն, այլք՝ անբարեկամատ պայմաններու բերումով: Երկու պարագաներուն ալ, անոնք հայոց ծոցէն փրցուած, տեղահանուած, արմատախուռած հարազատ զաւակներն էին, որոնք այսպէս թէ այնպէս, կ'երթային գրկելու ցուրտ ու մութ իրականութիւնը օտարութեան: Այս դառն ու դժիւմ, ողբալի ու ցաւալի իրականութեան իրազեկ ու մշտարթուն տակաւթիւ անհատներ, որոնք չփախքեցան կուլ երթալ գորաւոր յորձանքին, ջանացին պատուար բարձրացնել ու թումբերով կասեցնել ամենի հոտանքը օտարացման ամուր կտուղելով իրենց հիմքին, համոզմունքին, սկզբունքին ու գաղափարին: Այս տակաւթիւք, ըլլան անտեք աշխարհական թէ եկեղեցական, առաջնորդուելով իրենց առողջ բնագոյով, ազգային լուսաւոր գաղափարով, վառ պահեցին իրենց Հոգիներու նախնական կանթեղը եւ անշեղօրէն ու անխախտօրէն ուղղեցին իրենց հայեացքը դէպի շողշողուն Հորիզոնը հայութեան:

Քաջարի տպաստարկութեան թիւը հետզհետէ կը նուազի այսօր տակայն, որովհետեւ գոյութենամարտը որ կը մղուի ամէն ճակատներու վրայ, ունի իր լուրջ խոչընդոտներն ու մարտահրաւերները: Ոչինչ կրնայ կոտեցնել տակայն այս փոքրաթիւ խումբին պայքարը: Անոնք մշտական ոգորումի մէջ են, վասնզի տեսիլքի մարդիկ են, ունին ջինջ ու աւար երազներ, որոնք պիտի իրականանան. կը ձգտին անկարելիին, որ կարելի պիտի դառնայ իրենց անվհատ կամքին ու կորովին շնորհիւ. չեն ուզեր ընկրկիլ, որովհետեւ վայել չէ անոնց քաջազնական ոգիին. չեն կրնար ընդունիլ պարտութիւն, վասնզի իրենց մայր սնունդիչը եւ ներշնչողը հայրենիքն է. կը ձգտին կատարելութեան, քանզի տեսականաւ սոցորուած են. չեն քննադատեր, լուելեայն կ'աշխատին. փառասիրութենէ չեն տառապիր, անոնց նշանաբանն է ծառայութիւն եւ համեատութիւն: Միով բանիւ, անոնք անգործնական մարդիկ են այս գործնական աշխարհին մէջ: Այլ խօսքով, անոնք սրբազան խենթեր են, որոնք կորսնցուցած հանգիստ ու հաճոյք, անձնատուր եղած իրենց վեհ գաղափարին, իրենց երջանկութեան ու Հոգեկան բաւարարութեան ակունքները կը փնտեն իրենց սուրբ գաղափարներու գործադրութեան մէջ: Այս սրբազան խենթերը ոժգին տեղմած ու խցանած իրենց ականջները աղոտքին աշխարհի իդացուցիչ ու մահաւորիւ ողորանջներուն, եւ աչքերնին պիտի փակած ի դիմաց աներկբայ գահավիժման, ամենայն նախաւորութեամբ ու պաշտարկութեամբ կը շարունակեն իրենց ազգային ստաքելութիւնը: Քաջ տեղեակ են որ կը նաւարկեն հոտանքն ի վեր. կը գիտակցին որ իրենց բազմեկները հետզհետէ կը թուլանան ու իրենց թիկերը կը յամբաւան, բայց անոնք անընդունակ են կրելու վերջնական ռաբոթալի պարտութիւն, որովհետեւ այդ դէմ է իրենց ազգային արժանապատուութեան ու մանաւանդ՝ խոտոր կը համեմատի իրենց սուրբ նշանաբանին: Այս կամաւոր վիշապազարկութեան արձանագրուած հերոսները, այո, սրբազան խենթերը, աւաղ,

